

ного лица; его законному представителю; потерпевшему и, наконец, лицу, по заявлению которого возбуждено уголовное дело.

После принятия судьей решения по окончании судебного рассмотрения жалобы материалы уголовного дела возвращаются органу, производящему досудебное следствие. При этом копии соответствующих документов остаются в материалах производства по жалобе.

Для обеспечения прав и законных интересов личности существенное значение имеет соблюдение правила, в соответствии с которым на вынесенное судьей постановление в течении семи дней может быть подана апелляция. При этом подача апелляции не приостанавливает исполнение постановления судьи по рассмотренной им жалобе, что, естественно, создает дополнительные гарантии защиты прав и законных интересов личности.

*Рекомендовано в печать на заседании сектора изучения проблем судебной деятельности ИИПП АПРН Украины (протокол № 3 от 2 сентября 2009 г.).
Рецензент — кандидат юридических наук, доцент
О. Г. Шило.*

УДК 343.101

Н. В. Сібільова, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач відділу дослідження проблем слідчої, прокурорської та судової діяльності Інституту вивчення проблем злочинності АПРН України, м. Харків

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ У ДОКТРИНІ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ (історичний аспект)

Мета і напрями реформування кримінально-процесуального законодавства як складової системи кримінальної юстиції сформульовані в Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні, затвердженій відповідно до Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» Указом Президента України № 311/2008 від 8 квітня 2008 р. У Концепції для визначення статусу прокурора у кримінальному провадженні вживається термін «державний обвинувач» і дається його поняття: «Державний обвинувач — посадова особа органів прокуратури, яка здійснює функцію кримінального переслідування особи у процесі досудового розслідування та підтримує державне обвинувачення у кримінальному судочинстві». У глосарії Концепції також зазначено, що кримінальне переслідування — це виключна процесуальна функція прокурора, яка полягає у висуненні від імені держави обвинувачення, направленні кримінальної справи до суду, підтриманні державного обвинувачення в суді, участі у перегляді судових рішень у кримінальних справах в апеляційній та касаційній інстанціях.

Отже, у самому тексті Концепції проглядається певне протиріччя: з одного боку, кримінальне переслідування розуміється як функція, що здійснюється на етапі досудового слідства і за часом передує підтриманню державного обвинувачення в суді. З іншого боку, кримінальне переслідування охоплює діяльність як на досудовому провадженні, так і у суді, причому не лише у першій інстан-

ції, а й в апеляційній та касаційній. Тобто у Концепції поняття «кримінальне переслідування» вживається у двох значеннях: вузькому і широкому.

Під час обговорення тексту Концепції її розробникам часто докоряли щодо помилковості вживання цього терміна, оскільки ні в Конституції, ні у поточному законодавстві його немає. Між тим, незважаючи на відсутність нормативного закріплення, в науковій літературі останніх років термін «кримінальне переслідування» вживається досить часто¹, хоча єдності у визначенні юридичної природи кримінального переслідування, його обсягів, меж та суб'єктів немає. Інтенсифікація досліджень у цьому напрямку, як слушно вказує Г. Середя, викликається потребою прискорення введення законодавства про прокуратуру України до стандартів Ради Європи, відображених у Рекомендації Р/2000/19 Комітету міністрів держав — членів Ради Європи «Про роль прокуратури в системі кримінального судочинства»². А різноманіття поглядів існує завдяки відсутності закріплення цього поняття на законодавчому рівні, зміст якого в значній мірі буде обумовлений типом кримінального процесу, обраного в Україні³.

Отже, відсутність законодавчого закріплення поняття «кримінальне переслідування» не є перешкодою для дослідження його в науковому плані, тим більш що це поняття має тривалу історію вживання у царині як законодавчій, так і науковій.

¹ Вернідубов І. Органи досудового слідства – суб'єкти публічного кримінального переслідування // Право України. – 2006. – № 12. – С. 63–66; Давиденко Л., Куц В. Кримінальне переслідування як форма прокурорської діяльності у сфері протидії злочинності // Вісн. Акад. прокуратури. – 2007. – № 1. – С. 83–91; Лобач В. Повноваження прокурора як головного суб'єкта кримінального переслідування // Прокуратура, людина, держава. – 2005. – № 7 (99). – С. 3–13; Він же. Нові проблеми здійснення прокурором кримінального переслідування на досудовій стадії кримінального провадження та шляхи їх вирішення // Юрид. Україна. – 2007. – № 9. – С. 92–98; Прилуцький С. В. Кримінальне переслідування: теоретико-правовий зміст та проблеми співвідношення // Бюл. М-ва юстиції України. – 2005. – № 8 (96). – С. 62–70; Середя Г. Теоретичні аспекти здійснення прокурором кримінального переслідування // Право України. – 2007. – № 9. – С. 53–59.

² Середя Г. Теоретичні аспекти здійснення прокурором кримінального переслідування. – С. 54.

³ Давиденко Л., Куц В. Кримінальне переслідування як форма прокурорської діяльності у сфері протидії злочинності. – С. 85.

Кожен науковець, намагаючись з'ясувати зміст певного поняття, звертається перш за все до його семантичного аналізу, а потім або приєднується до певного доктринального визначення, або спростовує його і пропонує своє. Так, С. Прилуцький є прихильником розуміння «переслідування» у сенсі «гнатись слідом за ким-небудь, намагаючись наздогнати, захопити, знищити (висліджувати кого-небудь з метою покарання, віддання до суду)»¹. Г. Середя вважає, що точніше зміст поняття «переслідування» розкривається у другому реченні того ж словника, а саме «висліджувати кого-небудь з метою покарання, віддання до суду», оскільки воно більшою мірою наповнено юридичним змістом². Однак, окрім семантичного аналізу, який розкриває зміст поняття при його сучасному вживанні, є необхідним і етимологічний аналіз, у том числі здійснений у юридичній царині. А він свідчить, що на відміну від сучасного розуміння переслідування, яке у словниках пов'язане з особою: переслідувати когось, у Статуті кримінального судочинства 1864 р. і в пореформених наукових працях словосполучення «кримінальне переслідування» вживалося стосовно як злочину, так і особи. У першому випадку воно розумілося як можливість застосування засобів державного примусу до будь-якої особи, що вчинила злочин, а в другому — як процесуальна діяльність щодо конкретної особи.

Сенатор І. Я. Фойницький вказував, що право суду належить судовій владі, право кримінального переслідування є функцією виконавчої влади³. У побудові кримінального переслідування І. Я. Фойницький виокремлював приватне обвинувачення та державну організацію обвинувачення, яка відома у двох формах — формі народного обвинувачення й у формі посадового обвинувачення. Характеризуючи організацію посадового обвинувачення у Франції, він підкреслював, що воно здійснюється лише прокуратурою, інститутом значної сили і важливості, який скупчує у своїх руках усю справу державного переслідування злочинів.

¹ Прилуцький С. В. Кримінальне переслідування: теоретико-правовий зміст та проблеми співвідношення. – С. 64.

² Середя Г. Теоретичні аспекти здійснення прокурором кримінального переслідування. – С. 54.

³ Фойницький І. Я. Курс уголовного судопроизводства. – Т. 1. – СПб.: Сенат. тип., 1910. – С. 72–73.

Щодо Росії, то в ній існують усі три форми обвинувачення: посадове, приватне, народне¹.

Викладене дає підстави для спростування доволі широко поширеної точки зору, що в теоретичних трудах пореформеного періоду поняття кримінального переслідування та обвинувачення застосовувались як тотожні. З праці, яку ми процитували, чітко прослідковується інший підхід: кримінальне переслідування (злочинів) визнається перш за все державною функцією, а реалізація вказаної функції появляється у різних формах, які залежать як від конкретної держави, так і від історичного періоду її розвитку.

На відміну від Франції Статут кримінального судочинства 1864 р. у діяльності з реалізації функції кримінального переслідування виділяв дві складові: а) порушення кримінального переслідування; б) викриття обвинуваченого перед судом.

Залежно від підсудності справи певному суду (мировий суд чи загальний) вказана діяльність здійснювалася або однією особою у повному обсязі, або ж вона розподілялася між різними суб'єктами.

У мировому суді з одноособовим суддею суб'єкт порушення кримінального переслідування і суб'єкт викриття обвинуваченого перед судом збігалися. Ними за Статутом могли бути: потерпілий, інші зацікавлені особи, а також адміністративні установи і різні відомства, інтереси яких зачіплені правопорушенням, але переважно поліція. Як відмічав М. В. Духовський, поліція по суті замінювала прокурора, який у мирових судових установах обвинувачем не виступав².

Щодо загальних судів, то Статут кримінального судочинства, відмовившись від переважного права прокурора на порушення кримінального переслідування, передав це право і іншим особам, але з різним ступенем обов'язковості. Так, за ст. 297 Статуту безумовним правом порушення кримінального переслідування були наділені лише дві особи: прокурор та потерпілий (п. 4 ст. 297, статті 281, 298). Що ж до таких приводів, як об'яви приватних осіб, повідомлення поліції, присутніх місць і посадових осіб, явка з по-

винною, то вони не мали для слідчого обов'язкового характеру і потребували наявності ще однієї умови: встановлення достатніх підстав для провадження слідства.

Але порушення кримінального переслідування прокурором теж мало відповідати певним умовам: ст. 311 Статуту вказувала, що прокурори можуть порушувати переслідування як на підставі отриманих відомостей, так і на підставі безпосередньо бачених злочинів або ознак злочинних діянь, однак у будь-якому випадку вони не повинні вимагати початку слідства без достатніх до того підстав. У сумнівних випадках вони повинні зібрати відомості шляхом негласної поліцейської розвідки.

Оскільки слідчий був представником судової влади, то, за загальним правилом, він не міг порушувати кримінальне переслідування. Це дозволялася йому лише в одному випадку: коли він застигне злочин, що вчинюється або тільки що вчинений (ст. 313 Статуту). Редактори судових статутів пояснювали мотиви цієї аномалії, тобто зміщення судового органу з обвинувальним, тим, що суддя був би у вкрай незручному і неприродному становищі: бути очевидцем злочину і не мати права притягнути винного до відповідальності¹. Статут, послідовно проводячи ідею щодо неможливості поєднання судової та обвинувальної влади, тобто неможливості слідчим з власної ініціативи порушити слідство, вже в наступній 314 статті закріплює правило: якщо при провадженні слідства про один злочин будуть встановлені ознаки іншого, який не має суттєвого зв'язку зі справою, що провадиться, слідчий, вживши всіх засобів по збереженню цих ознак, а у випадках, вказаних законом, і заходів до запобігання уникнення підозрюваного від слідства, доводить про це до відома прокурора і приступає до дослідження нововідкритого злочину не інакше як за пропозицією від осіб прокурорського нагляду.

Провадження слідства, його початок і закінчення належали, за Статутом, судовій владі, тобто суду. Притягнення особи як обвинуваченого, що оформлювалося відповідною постановою, а ні в законодавстві, а ні в теорії не вважалося складовим елементом або певним етапом у структурі обвинувальної діяльності, оскільки

¹ Фойницький І. Я. Курс уголовного судопроизводства. – Т. 1. – С. 74.

² Духовский М. В. Русский уголовный процесс. – М.: Склад М. В. Ключкина, 1910. – С. 166.

¹ Духовский М. В. Русский уголовный процесс. – С. 168.

Статут вимагав, щоб слідчий з повною безсторонністю збирав обставини pro і contra (ст. 265), з'ясовував усі факти, що визначають склад злочину, його мотив, умисел. При виконанні усіх дій, що потребувало слідство, воно завершувалося. Форм завершення було три: зупинення, припинення, складання висновку. Якщо слідство було доведено до кінця, воно завершувалося актом, який мав назву «висновок слідства». На підставі зібраних матеріалів та висновку слідства прокурор складав обвинувальний акт, який був основою для викривальної діяльності обвинувача у суді, яким у загальних судах був лише прокурор.

Однак, незважаючи на чітке відокремлення у Статуті функцій судової влади від функції кримінального переслідування, в ньому передбачено декілька форм участі прокурора у попередньому провадженні, що, на думку вчених, обумовлено сутністю його обвинувальної влади¹.

По-перше, він мав право порушувати кримінальне переслідування.

По-друге, щоб порушити переслідування, прокурор повинен був зібрати необхідний для цього матеріал (ст. 312); якщо цих матеріалів недостатньо, то він мав зібрати їх за допомогою поліції. Звідси виникає його повноваження керувати поліцією в її розшуковій діяльності. Тому Статут встановив, що при провадженні дізнання про злочинні діяння поліцейські чини знаходяться у безпосередній залежності від прокурорів (їх товаришів) (ст. 279).

По-третє, прокурору також було надане право спостерігати за слідством (ст. 296). Прокурор міг:

- бути присутнім при провадженні слідчих дій;
- розглядати справжні провадження у місті провадження слідства;
- робити слідчому пропозиції щодо необхідності проведення слідчих дій (які слідчий, вважаючи їх законними, виконував, а при незгоді переносив питання до суду).

Протягом чинності Статуту кримінального судочинства постійно здійснювався моніторинг застосування його положень, а також деяких змін до нього, які час від часу відбувалися. Це дало змогу

¹ Духовский М. В. Русский уголовный процесс. – С. 285–286.

наприкінці XIX — на початку XX ст. сформулювати кримінально-процесуальну доктрину, яка в певній мірі відрізнялася від ідеології Статуту і яка інакше визначала природу і зміст повноважень прокурора як органу кримінального переслідування. Головним виразником цих ідей був І. Я. Фойницький.

Основні положення цієї доктрини полягали в наступному.

1. Кримінальне переслідування злочинів є проявом однієї з головних функцій держави, яка за визначенням зобов'язана охороняти права і свободи людей, що живуть на її теренах (підданих, громадян).

2. Реалізація державної функції з кримінального переслідування покладається на прокурора, для чого він наділяється певним видом влади — прокурорською (обвинувальною) владою, яка за своєю природою суть виконавчої влади, що здійснюється у чіткої визначеній сфері суспільного життя.

3. За Статутом кримінального судочинства прокурор не керує діяльністю з розшуку і встановлення обставин справи і викриття винних на досудовому провадженні. Він лише спостерігає за дотриманням законів попереднім слідством. Між тим сутність завдання прокурорської (обвинувальної) влади полягає в забезпеченні державних інтересів кримінального переслідування перед судом. Тому природа цієї влади вимагає найближчого підпорядкування саме їй, а не суду, поліцейській за суттю діяльності як з розшуку щодо обставин злочину, так і з переслідування винних.

Аналізуючи зміст і природу взаємовідносин судової, обвинувальної та поліцейської влади, І. Я. Фойницький вказував, що хоча закон не знає нагляду прокуратури за судом, право спостереження нею за попереднім слідством законом визнано і отримало широкий розвиток. Вчений вважав, що захоплення завданнями охорони закону підриває головну функцію прокуратури — обвинувальну: навіть у справах кримінальних вона стає стороною лише після відкриття судового засідання для завершального провадження, не перестаючи бути сторожем закону; у попередньому провадженні — вона лише сторож закону. А між тим, розширюючи обсяг прокурорської влади, завдання спостереження за охороною закону зменшує її силу, приносить її практичну місію у жертву її теоретичній висоті.

У перші роки радянської влади, коли почалася кодифікація законодавства і замість Статуту кримінального судочинства з'явилися Кримінально-процесуальні кодекси, змін зазнали не тільки назви кодифікованих актів, а й їхня ідеологія, методологія та термінологічний апарат. Так, у Кримінально-процесуальному кодексі УСРР 1927 р. замість загальновідомого термінологічного вислову «порушення кримінального переслідування» з'явився вислів «порушення кримінальної справи». У ст. 4 було вказано: «Кримінальна справа не може бути порушена, а порушена не може бути продовжена...». Стаття 88 була присвячена приводам до порушення кримінальної справи, ст. 93 визначала момент порушення кримінальної справи. І хоча в українському кодексі взагалі не вживався термін «кримінальне переслідування», він розумівся як тотожний поняттю «порушення кримінальної справи», про що свідчить зміст коментарю до цього кодексу¹.

На відміну від України термін «кримінальне переслідування» вживався у Кримінально-процесуальному кодексі РСФРР 1923 р. до набуття чинності у 1960 р. нового КПК РРФСР. Так, у його ст. 4 було вказано: «Кримінальне переслідування не може бути порушено, а порушене не може бути продовжено і підлягає припиненню...», у ст. 9 закріплено: «прокуратура зобов'язана порушувати кримінальне переслідування перед судовими та слідчими органами по будь-якому вчиненому і такому, що підлягає покаранню, злочину...»².

У Кодексі також зустрічається вживання терміна «порушення кримінальної справи», але проглядається певна неузгодженість. Так, у главі I «Загальні положення» прокурор «порушує кримінальне переслідування», а термін «порушення справи» вживається лише стосовно справ приватного обвинувачення: «Справи про злочини, передбачені статтями... порушуються не інакше як по скарзі потерпілого, якому належить у цих випадках право підтримання обвинувачення...». У цій же главі момент, з якого з'являлася кримінальна справа, йменувався «почаття кримінальної справи». «Ци-

вільний позов може бути заявлений як при початті кримінальної справи і під час попереднього слідства, так і пізніше, але, однак, до судового слідства» (ст. 15 КПК РРФСР). У главі 9 «Загальні умови провадження попереднього слідства» теж вживається термін «почаття попереднього слідства» (ч. 2 ст. 110 КПК РРФСР).

Розділ другий Кодексу, присвячений нормативній регламентації попереднього слідства, починається з глави VII, яка має назву «Порушення провадження по кримінальній справі». Стаття 91, якою відкривається ця глава, вже вживає іншу термінологію — «порушення кримінальної справи».

Така непослідовність була викликана не стільки зміною методологічних, скільки ідеологічних підходів.

За Статутом кримінального судочинства, основним суб'єктом кримінального переслідування був прокурор, який його порушував. Суддя ж мав право порушувати справу лише в одному, прямо вказаному в Статуті випадку. У період становлення радянської влади за її ідеологічною доктриною і слідчі, які тоді і організаційно, і функціонально були підпорядковані судам, і суди виконували завдання і вважалися органами боротьби зі злочинністю, і як такі повинні були у випадку наявності ознак злочину ініціювати кримінальне провадження. Але надання суду статусу органу кримінального переслідування навіть у ті часи було занадто радикальним. Саме тому, на нашу думку, і з'явився термін «порушення кримінальної справи» як евфемізм терміна «кримінальне переслідування».

Порівнюючи підходи до нормативного врегулювання методологічно й ідеологічно протилежних доктрин на прикладі кримінально-процесуальних кодексів Росії та України, слід зазначити, що в них не було єдності. Так, КПК РСФРР 1923 р. у ст. 9 зберігав методологічні підходи пореформеного часу до призначення прокуратури у кримінальному судочинстві, зокрема, щодо порушення кримінального переслідування: «прокуратура обязана возбуждать уголовное преследование перед судебными и следственными органами по всякому совершившемуся и подлежащему наказанию преступлению». Саме тому одним із приводів до порушення провадження з кримінальної справи у ст. 91 поряд із заявами громадян, повідомленнями установ і посадових осіб, явкою з повинною окремо у п. 4

¹ Шергей М. Е. Уголовно-процессуальный кодекс УССР 1927 г.: Текст и постановлений. комментарий. — Харьков: Юрид. изд-во НИЮ УССР, 1928. — С. 69–70.

² Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР 1923 г.

вказано: «пропозиція прокурора», а потім окремо у п. 5 — «безпосередній угляд органів дізнання, слідчого чи суду».

У КПК УСРР 1927 р. в аналогічній ст. 88, присвяченій приводам до порушення кримінальної справи, окремого пункту, присвяченого прокурору, немає. Замість цього у п. 4 вказано: «безпосередній угляд суду, судді, прокурора, слідчого чи органу дізнання».

У коментарі до цієї статті М. Є. Шергей пише: «Стаття 10 КПК зобов'язує *судово-слідчі органи* (?!. — Н. С.) порушувати кримінальне провадження при наявності для цього відповідних підстав. І якщо п. п. 1, 2, 3 дійсно перераховують приводи до порушення кримінальної справи, то п. 4 ст. 88 КПК про такі приводи не зазначає, а лише повторює, по суті, зміст ст. 10 КПК, тому що однаково, сам судово-слідчий орган взнав про вчинення злочину чи йому повідомили про це особи, що вказуються в п. п. 1, 2, 3 ст. 88, він зобов'язаний порушити кримінальне переслідування»¹.

Отже, з наведеного коментарю видно, що автор розумів як абсолютно тотожні поняття, що визначалися різними термінами: «порушення кримінальної справи» і «порушення кримінального переслідування». Окрім цього, КПК УСРР не передбачав якихось особливих повноважень прокурора з порушення кримінальної справи (кримінального переслідування), наділяючи правом самостійно реалізовувати такий невід'ємний елемент у структурі діяльності з кримінального переслідування, як його порушення, і суд, і суддю, і слідчого, і орган дізнання.

Між тим вказаний компроміс став поштовхом для висунення і розвитку нових ідей, зокрема щодо інституту порушення кримінальної справи і його співвідношення з інститутом кримінального переслідування.

У працях знаних вчених того періоду є відбиття цієї законодавчої непослідовності. Дискусію з цих питань, яка триває багато років, можливо розділити на два часових періоди. Перший період тривав у 20–40-ві рр. і завершився прийняттям Основ кримінального судочинства і набуттям чинності розроблених на їх основі кодексів (1958–1961 рр.). Другий період почався у 90-ті рр. минулого століт-

¹ Шергей М. Е. Уголовно-процессуальный кодекс УССР 1927 г.: Текст и по-статейн. коммент. — С. 69–70.

тя і був стимульований фактом входження України (а також інших держав колишнього СРСР) до європейської спільноти і необхідністю приведення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства, а також законодавства, що визначає статус, організаційне і функціональне призначення органів, що здійснюють кримінальне провадження, до європейських стандартів. Основний вклад у розробку цього питання у 30–40-х рр. внесли С. А. Голунський, Р. Д. Рахунов, М. С. Строгович, М. А. Чельцов.

Так, М. А. Чельцов, виходячи з того, що у ході діяльності з кримінального переслідування застосовуються різні заходи, які можуть обмежити свободу громадян, вважав вкрай важливим визначити той початковий момент кримінального процесу, в який органи державного обвинувачення отримують свої широкі повноваження. Базуючись на положеннях ст. 9 КПК РРФСР, він дав своє визначення порушення кримінального переслідування, під яким розумів «процесуальний акт відповідного державного органу, в якому останній встановлює наявність у певній події ознак кримінального злочину і тому вирішує почати кримінальне переслідування»¹. Пояснюючи свою позицію, М. А. Чельцов вказував, що об'єктом кримінального переслідування в цей початковий момент процесу не обов'язково є індивідуально визначена особа, а будь-який передбачуваний вчинювач злочину... Однак невідомість особи людини, що вчинила злочин, не є перешкодою у порушенні кримінального переслідування. У цьому випадку одним із перших завдань переслідування і буде встановлення передбачуваного винуватця злочину.

Зовсім протилежну думку з цього приводу висловлював М. С. Строгович, який писав, що порушення кримінальної справи не слід ототожнювати з порушенням кримінального переслідування, оскільки кримінальне переслідування — це дії, спрямовані на викриття певної особи у вчиненні злочину, тому воно проводиться після того, як відбулося порушення кримінальної справи, і його початковим моментом є притягнення особи до кримінальної відповідальності як обвинуваченого².

¹ Чельцов М. А. Уголовный процесс. — М.: Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. — С. 348–349.

² Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. — М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1948. — С. 263.

Проаналізувавши вказані, а також інші існуючі на той час точки зору, Р. Д. Рахунов прийшов до висновку, що всі автори єдині у тому, що існує початкова стадія кримінального процесу. Але одні з них вважають, що в цій стадії порушується кримінальна справа по факту події злочину, а інші вважають, що в цій стадії порушується кримінальне переслідування проти попередньо встановленого або передбачуваного суб'єкта. Суть суперечності зводиться до питання: чи здійснюється функція кримінального переслідування вже в момент порушення кримінальної справи¹.

Поділяючи позицію М. С. Строговича, Р. Д. Рахунов наводив додаткові аргументи на її користь. По-перше, вважав він, не слід погоджуватися з позицією М. А. Чельцова, що вирішення питання про порушення справи входить до компетенції «обвинувальної влади», оскільки закон покладає цей обов'язок не тільки на слідчого і прокурора, а й на суд. (Чому саме так вирішив закон, Р. Д. Рахунов пояснює відразу у наступному реченні: «Функція порушення кримінальних справ виконується усіма вказаними органами як органами державної влади, покликаними здійснювати боротьбу зі злочинністю в інтересах держави і трудящих».) По-друге, вважав учений, не можна погодитися також і з тим, що слідчий є органом обвинувальної влади. У стадії порушення кримінальної справи, як і в стадії попереднього розслідування, сторони участі не беруть, тому немає і сторони обвинувачення².

Після прийняття Основ кримінального судочинства 1958 р. та кримінально-процесуальних кодексів, як вірно пише В. С. Зеленецький, з процесуального обігу категорія «кримінальне переслідування» була витіснена з ідеологічних міркувань. Однак інститут кримінального переслідування злочинців існував постійно, існує він і в чинному кримінально-процесуальному законодавстві, отже, і в практиці його щоденного застосування³.

До цієї думки приєднуються й інші фахівці. Л. Давиденко та В. Куц, аналізуючи зміст ст. 29 Закону «Про прокуратуру», конста-

¹ Рахунов Р. Д. Возбуждение уголовного дела в советском уголовном процессе. – М.: Госюриздат, 1954. – С. 22.

² Там само. – С. 24.

³ Зеленецький В. С. Возбуждение уголовного дела. – Харьков: Крим-Арт, 1998. – С. 34–35.

тують, що прокурор на стадії досудового слідства розв'язує низку завдань, які можна об'єднати у дві групи: 1) охорона прав учасників кримінального судочинства; 2) викриття осіб, які вчинили злочин, і приходять до висновку, що друга група є не чим іншим, як кримінальним переслідуванням¹.

Отже, вживання у Концепції реформування кримінальної юстиції України та законах, що мають розроблятися на її основі, категорії «кримінальне переслідування» є методологічно, ідеологічно, історично обумовленим, а тому подальші поглиблені теоретичні дослідження з проблем кримінального переслідування є актуальними, своєчасними і необхідними.

*Рекомендовано до друку на засіданні сектору дослідження проблем судової діяльності ІВПЗ АПРН України (протокол № 3 від 2 вересня 2009 р.).
Рецензент — доктор юридичних наук, професор
В. С. Зеленецький.*

¹ Давиденко Л., Куц В. Кримінальне переслідування як форма прокурорської діяльності у сфері протидії злочинності. – С. 86.